

## Kvartir št. 8.

Z Ruskega Poljskega. — Stanko Majcen.

Obesili smo vrhnje obleke v garderobo in se pomikali v dvorano, v blestečo svetlobo lestencev. Zunaj je pršel tenak dež, močil strehe in tlak ter se nabiral na obleki kakor slina... Do kosti je zeblo zunaj, tukaj pa je bakren kamin širil voljno in dišečo gorkoto po prostoru. Miza, za katero so sedali povabljeni, je bila pravi čudež dekorativne umetnosti. Plitki krožniki, lepo uravnani, so bili ovenčani s srebrnim orodjem, razporeženim tako, kakor gre vrsta jedi ter po pravilnem načinu uživanja. Tenke in prozorne kupe so rasle izza krožnikov kakor lilije, ki jih je treba samo utrčati in ponesti k ustom. Zamolklo cvetje je dehtelo v sredini mize in njega vonj je prijetno žgačkal živce.

Policijski svetnik je že sedel. Okrogel in šegav po telesu, je bil v obraz tako ljudomil in prijazen, da se gospa majorka ni mogla ogniti povabilu. Sedla je s šumečimi krili na njegovo desno. Na levo stran so mu posadili devojko, ki bi bila nad vse rada dobila mesto na tistem koncu mize, kjer je sedel akcesist Kilavec. Vse njeno vedenje je izražalo edinole nevoljo, da akcesista Kilavca, rdečeličnega, enaindvajsetletnega lekarja, ni poleg nje; bil ji je na srce prirasel s svojimi mili in dišavami, kar je bilo vendar obče znano, in zdaj igra v senci ogromnega rožnega šopka z drugo devojko.

Ta devojka je bila Gizi, policijskega svetnika druga hčerka. Njen obraz je bil tako okrogel in bel, da se je ves namizni porcelan spričo njega zdel gol in siv papir... Tako cvetoč in poln je bil, da se bežeči žarki električnih lestencev niso spoteknili ob nobeni gubi. Izpod visoke frizure je zrlo dvoje globoko višnjevih in visoko obokanih oči, izza lasi so se zdajzdaj zalesketali uhani ter preblesteli obraz, veliki in okrogli, kakršne srečavamo v ciganskem kvartu.

Svetnik se je večkrat neopazno ozrl na njo in jo poljubil z ginjenim pogledom. Bila mu je hčerka-ljubica, odkar jo je prvič pripeljal v družbo in se je pokazalo, da se bo moški svet resnično zavrtel okoli nje. Njen konec pri mizi je bil vedno najživahnejši. Živahno je klepetala s klepetajem, molče izpraševala molčečega častilca, odbijala pa vsak poklon kakor za svojega štirinajstega leta žogo na trati. Tako se je prožala zabava od osebe do osebe, iz oči v oči, lahko in gibko kakor žoga, in Gizi se je neznansko veselila, če se je zateknila njena beseda, ujel njen dovtip v čisto drug pogovor sosedov in so se ti, takorekoč okuženi po njenem

smehu, po njeni zabavi, zabavali in smejali na njen račun dalje...

Svetnik je dal natočiti šampanjca in se je, govornika iskaje, ozrl po omizju. Mladina je bila tako zelo zaposlena sama s seboj, da ni bilo pričakovati iskre in kipeče besede, ki bi je bila zmožna, da je hotela. Gospodična na njegovi levi in majorka na desni sta zdehali. Dvignil se je tedaj sam in lepo po redu in po vrsti naštel zasluge, ki si jih je pridobila za današnji uspehi večer —

»Pa to je vseeno,« je pripomnila Gizi, in preden se je zavedla, kaj je rekla, se je smejala vsa družba.

»Kaj pa je glavno?« se je točno odzval svetnik, točno tako, da se je čudil sam.

»Da kupe zdrobimo!«

Kilavec je žarel po vsem obrazu. Pri teh besedah so mu vzcevele kakor škrlatne rože navdušenja po čelu in po licih...

»Da, vrzimo jih ob steno...«

Govora še dolgo ni imel biti konec, svetnik je nameraval po naštetih zaslugah izvestne dame za nocojšnje slavlje preiti na dame sploh, na njih pomembno nalogo ob strani moža, na njih izključno stališče v zgodovini človeštva — pa ni utegnil. Dvoje čaš je švignilo po sobi, zazvenelo ob steni in se razletelo na tisoč blestečih drobcev. Še dvoje, troje —

»Gospod svetnik...«

Svetnik se je okrenil bolestno, kakor od gada pičen.

»Gospod svetnik, javljam pokorno...«

Oster in strog mož, mož službe in dolžnosti, policijski stražnik in nadrevizor Zvečina je stal pred njim, s puško ob nogi in roko ob hlačah. Izza košatih obrvi so gledale srepe, a nad vse zveste in mnogoobetajoče oči.

»Gospod svetnik, javljam pokorno, da se je...«

»Za Boga, kako si me našel tu? Kajpak, Zvečina je, moj prijatelj... Toda, čuječi mož, tu ni kraj in prilika, da mi javljaš. Ali nisem postavil namestnika?«

»Gospod svetnik, javljam pokorno, iz garderobe je izginil plašč.«

Majorka je zavraščala, kot da je stopila na živo žabo ali kaj podobnega. Hrupno so vstali vsi in se zgnetli skozi vrata, vsak v mislih na svoje imetje, na mesto, kamor ga je shranil. Pa kakor človek včasih čuti udarec usode naprej, preden je

zamahnila, in je očito, kaj se je zgodilo: majorki se je raztegnil obraz in globoko užaljenih oči je obstala na mestu, kjer je viselo njeno dragoceno odelo. Klin je bil prazen.

»Moj ljubi kožuh... pristni astrahan... moj ljubi mož, ki mi ga je kupil...« in vrgla se je ljubemu možu na prsi ter se razjokala na njih.

»Plašč ni izgubljen.«

Zveřina je videl posledice svojih besed in se je usmilil.

»Plašč je takorekoč rešen, zakaj oseba je znana.«

»Tja!« je tlesknil svėtnik. »To je policija, vidite, to je policija. Oseba je znana.«

Vzel je Gizi pod pazduho (na drugo roko se ji je obesil Kilavec), majorka je potisnila roko pod laket majorju, ki si je na tak naćin prihranil tolažbo in 400 kron, in vsi — policaj in nadrevizor Zveřina na ćelu — so stopili na ulico.

Zunaj je še vedno pršil dež, moćil streho in tlak ter se nabiral na obleki kakor slina. Zeblo je do kosti. Od kanonade pred mescem dni so še ležali kupi opeke in sipa na ulici, iz nastretnega poslopja je zrlo pol odprte izbe v noć, neusmiljeno kažoč strukturo tal in stropa. Granata se je bila razpoćila v njej, raznesla stene in utrćala pol traverze, ki je priletela na ulico in obćićala v lesenem tlaku kakor kandelaber. Ali neposredni ućinek katastrofe je bil že omiljen. Policija je bila segrebala smet in sip in zvrhala na ćiste kupe. Ulica je bila gladka in snažna. Le skozi dež, skozi mokri vzduh so kakor skozi kopreno kipele v neznane višine razvaline mesta, govoreć pretresljivo govorico...

Na tlaku je stal policaj in službeni tovariš Zveřinov, podrevizor Oplustil, in je drćal za roko šestnajstletno dekle, v sive cunje ogrnjeno. Dekle je tiščalo prosto roko na oći, a ni jokalo. Ko jo je spustila na krilo, se je prikazal rjav obraz. Globoke ćrte so bile zarezane vanj, odurne sence so ležale na njem, ki jih ni omiljevala ne mladost, ne dekliška žalost.

»Ta oseba je ukrala plašč. Zalotili smo jo, ko je prišla po drugega,« je rekel Zveřina in dvignil dekletu ogrinjalo, da bi ga videli vsi tudi od znotraj, znotraj in zunaj, tatico.

»Zdaj bom dobila plašč nazaj, zdaj ne maram več zanj...«

»Ali ste se bali, da bi ga ne?« se je okrenil svėtnik in mimo majorko stopil k dekletu. Bil je v hipu uradnik od pete do temena. In kakor je nosil razumnejši obraz in okretnejše telo od Zveřine in Oplustila, pred tem dekletom so si bili vsi enaki: Zveřina, Oplustil in svėtnik.

»Kam si dela plašč?«

Dekle je zamahnilo z roko in policaja sta jo odvedla v tisto smer. Družba je sledila. Potolažili so se že bili vsi razen majorka, ki je poleg boleti nad izgubo plašća zaćutila še nekako soćutje. Sledila je možu, ki jo je nežno in spretno vodil med razvalinami poslopij v ustje zelo ozke in temne ulice. Kandelabri niso več goreli v njej. V kotanjah raztrganega tlaka se je nabirala dežnica, leno in gnilo blesteća v oblake. Pot je postajala hribovita in naporna. Na desni je kipel zid v noć, ćrn in ožgan kakor od požara. Odtrćana strešna ploćevina se je zibala na vrhu in pela v vetru kakor daljen zvon. Zdrobljene in razrahljane vetrnice so šklepetale kakor laćne ćeljusti, ohlapne žice so bile ob opeko. Veter je bril skozi vse te nekrите in odprte prostore, veseleć se svoje svobode in vseprisotnosti.

Policaj se je ustavil pred vhodom, ki je drćal izpod tlaka v klet.

»Tu noter?« se je nasmehnila majorka in se zastran svojih oblin vprašaje ozrla v moža. Ali Gizi je bila že pod zemljo. In tako se je vsa družba potrudila, se sklonila, kakor se je dalo, in sledila nevidnemu vodniku. Svėtniku so drhteले nosnice od vnetega pričakovanja, trepetal je po vsem telesu, kakor lovski pes, ki je zavohal sled. Daleć pred njim je nekdo vžigal vžigalico...

Stene so se razmeknile, policaja sta se ustavila v podzemskem prostoru, ki se je na prvi pogled izkazal kot maćacin. Skozi kletno okno je sijala svetloba po sodih, slabo dišećih, po zabojih, z nebrojnimi naslovi polepljenih. Nić srcu, nić oćesu prijetnega ni bilo v tej kleti, a vendar je bila vsa urejena za ćloveško bivanje. Zaboji so bili prevrnjeni, na slami in odejah nedoloćljive barve je bilo poslano za otroke. Sodom so bila tla izbита in v njih so spale žene z dojenci. Odrasli so ležali na prostem. Vse po prostoru je dišalo po natlaćenih spalnicah, po otroških posteljah, po plenicaх, po ćloveškem smradu.

»To je kvartir št. 8,« je javil Zveřina in njegov globoki bas je odmeval po hodniku.

»To so kvartirji za množico, za begunce,« je razložil svėtnik, »dvanajst jih leži v tem traktu, dvanajst na oni strani. Kakor se natrpa tega ljudstva dvoje, troje dvorišč, ga razdelimo na oddelke in pošljemo vsakega v svoj rajon. Premraženі in trudni imajo vsaj streho.«

V kotu, oknu nastret, se je med dvema soderoma zibal jerbas in v jerbasu sta spala otroka. Kremžila sta obraz v neštete gube ter tiščala roke in noge v usta.



Svétnik se je najprej ozrl na jerbas, potem na plašč, ki je visel tam, in vprašal brez obotavljanja:

»Gospodična, Vi ste porodili tukaj...? In niste prijavili poroda...?«

Gospodična je molčala.

»To se razume... to vidim... in plašč? Ali Vam je prav, ali ste ga že pomerili?«

»Plašč je isti,« se je oglasil Zveřina, stopil bliže, a se ga ni dotaknil. Ukraden plašč je kriminalen predmet in kriminalen predmet je svet.

»Seveda, mladi ste še... postavljali bi se... Toda povejte, ali Vas ono tam ni zmodrilo?«

Dekle ga je pogledalo z obrazom, ki je bil v temi lep, iz velikih oči, ki so se v temi bleščale, ter se je ničemurno nasmehnilo...

Sedli so na prejšnja mesta v dvorani, dvignili prejšnje kupe k ustom, ali prejšnje veselosti ni bilo v družbo. Slaščice so se oğabne dolgočasile na krožnikih, kupe, polne draęega vina, so se zdele napolnjene z zopno in pusto tekoćino. Smehljaj se je le svétnik, ali ta smeh ni veljal družbi.

»Vidite,« je rekla majorka, »tako se godi ćloveku: misli, da je na varnem, počuti se voljno in mehko v družbi enako mislećih, enako ćutećih in enako razpoloženih ljudi. Srce se pogreje v veseli zavesti, da ni razglasja — kar se prekolje zemlja, prepad zazija pod nogami brez dna. Mraz in groza vejeta iz njega, ćloveka zazebe do kosti. Mene na primer zebe v mozeg...«

Major jo je ogrnil s plaščem in jo potrepal po rami.

»Ne, ne,« je rekla s tistim ćisto gotovim glasom, ki ne trpi tolažbe, »to so trenutki v življenju, ki jih ne moreš zamuditi. Tema ima lice, grob odpira usta in govori... Mene zebe v mozeg...«

Le Gizi je bila brezbrizno vesela. Dva kodra sta se ji spustila s senec in se zateknila v uhane. Kilavec ju je moral reševati.

»Kar dva naenkrat — in kaj pravite, koliko je stara?«

Kilavec se je sklonil — »šestnajst!« — in jo uęriznil v uho.

## Zamorska kraljica.

Stanko Majcen.

Moje ime je Kempinski, Eduard Kempinski. To omenim samo zavoljo tega, ker razen tega imena ni nič posebnega na meni.

Kar se je v mladosti z menoj zgodilo, je pravljica, ki se je zelo lepo začela, površno zavozlala in srećno razrešila. Resnica je le, kar zdaj živim, in to je: pod kapo št. 25 gledam na štirioglatem stolcu po Kolodvorski cesti.

Moj najboljši klient je dr. Kosta Petrović, naućni minister v pokoju, veliki križ... vitez... zasluźna medalja... in nebroj odlikovanj, ki jim ne vem imena. Moź je v najboljših letih, a že moćno siv.

»Blagorodje, toplo je danes,« ga naęovorim, vstanem in se odkrijem. Ozre se počasi in previdno, ker mu dolga in občutljiva brada ne pusti, da bi se kretal preurno.

»Danes je toplo, da,« mi pritrdi in je takoj prijazen.

»Ali je kaj novega?«

»Nić, ekscelenca. Mladina je zanić. Šole zapirajo zapored, štrajk na štrajk...«

Petrović gre naprej in si misli svoje. Petrović je namreć stopil v pokoj v zelo burnih ćasih. Valovi strankarstva itd..., kakor se bere v ćasopisih. Gospod Petrović je zdaj zasebnik, zasebnik z

nebrojem odlikovanj sicer, ali zasebnik brez prizanašanja.

Oni dan se je poleg mojega stolca sklonil na kanton in si vzvihnill hlaće.

»Blagorodje, kaj se Vam je pripetilo?«

»Trak se mi je utręal.«

Torej — zasebnik, kakor sem rekel. Povezal si je ćevelj in šel vrabce pitat.

Ali vendar se mu prikupim še vedno, će, recimo, vstanem, se odkrijem in rećem:

»Blagorodje, nekdo me je vprašal po Vas. Rekel sem, da ste pri seji, ki bo trajala do dveh popoldne. Će je nujno, naj se potrudi po seji, sem rekel...«

»Tako je, će je nujno — po seji,« in gospod minister mi stisne drobiź v roko.

Dobra smotka, to je na Kolodvorski cesti mnogo vredno. Ta cesta, bi dejal, je najresnićnejša cesta v mestu, najpristnejši kos mešćanskega, da, ćlovešćkega življenja v mestu. In kjer se življenje odigrava brez okolišćin, brez šminke takorekoć, tam ne diši dobro...

Ljudje imajo opravke. Za denarjem, ki ima urne noęe, treba hiteti. Hlastno, hlastno — to je ritem hoje in kretenj v tej ulici. Pozdravljajo se le mimogrede, smeh jim še lepi na licih, ko že v